

Δείκτες αναγνωστικών δεξιοτήτων στην προσχολική ηλικία

Δ. Τσαντούλα¹, Α. Πρωτόπαπας², Α. Μουζάκη³

¹Πανεπιστήμιο Αθηνών · ²Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου · ³Πανεπιστήμιο Κρήτης

Εισαγωγή

Η εκμάθηση της ανάγνωσης απαιτεί σύνθετες γνωστικές γλωσσικές και μεταγλωσσικές διεργασίες, η κατάκτηση των οποίων πραγματοποιείται κανονικά στα προσχολικά χρόνια. Η έναρξη του δημοτικού σχολείου με ανεπαρκώς ανεπτυγμένες τις απαραίτητες δεξιότητες έχει βρεθεί σε άλλες γλώσσες ότι συνδέεται με καθυστερημένη ή ελλειμματική ανάπτυξη του γραπτού λόγου. Συνεπώς, είναι σημαντικό να αξιολογηθούν για την ελληνική πραγματικότητα οι δείκτες αναγνωστικών δεξιοτήτων και να διερευνηθούν οι σχέσεις μεταξύ τους και η προγνωστική τους ισχύς.

Θεωρητικό πλαίσιο

Δύο ειδών δεξιότητες για την κατάκτηση της γραφής και της ανάγνωσης (Whitehurst & Lonigan, 1998):

- Από μέσα προς τα έξω (inside-out): φωνολογική επίγνωση, ονομασία και φωνημική ταυτότητα γραμμάτων, γραφή ονόματος.
- Από έξω προς τα μέσα (outside-in): επίγνωση γραπτού, προώθηση του γραμματισμού στην οικογένεια, λεξιλόγιο, αφηγηματικός λόγος.

Ερευνητικές ερωτήσεις

- Ποια είναι η σχέση μεταξύ των δεικτών αναγνωστικών δεξιοτήτων για την ελληνική γλώσσα;
- Συμβαδίζουν τα αποτελέσματα με τα δεδομένα από άλλες γλώσσες;

Δοκιμασίες

- Λεξιλόγιο (Renfrew, 1995)
- Αφηγηματικός λόγος (Renfrew, 1997)
- Αναγνώριση γραμμάτων (όνομα, φθόγγος)
- Φωνολογική επίγνωση, συλλαβική και φωνημική, σε επίπεδο επιγλωσσικό (διαφορά, ομοιοκαταληξία) και μεταγλωσσικό (σύνθεση, απαλοιφή)
- Επίγνωση γραπτού (συμβάσεων του γραπτού λόγου)
 - Δείγμα γραφής του ονόματος
- Οικογενειακό ερωτηματολόγιο για την προαγωγή αναγνωστικών δεξιοτήτων στο οικογενειακό περιβάλλον

Εξετάστηκαν 101 παιδιά νηπιαγωγείου (65–77 μηνών) σε 3 σχολεία της Αττικής (σε 1 ατομική συνεδρία 20' -30')

Συνάφειες

Αλφάβητο	Αλφάβητο Όνομα	Αλφάβητο φθόγγος	Επίγνωση γραπτού	Συλλαβή Διαφορά	Φώνημα Διαφορά	Ομοιοκαταληξία	Συλλαβή Σύνθεση	Φώνημα Σύνθεση	Συλλαβή Απαλοιφή	Φώνημα Απαλοιφή	Φωνολογική επίγνωση	Συλλαβική επίγνωση	Φωνημική επίγνωση	Πληροφορίες	Μήκος προτάσης	Δευτερεύουσες προτάσεις	Γραφή ονόματος	
0.47	0.41	0.40	0.44	0.39	0.23	0.15	0.23	0.50	0.19	0.27	0.41	0.34	0.42	0.44	0.33	0.20	0.03	Λεξιλόγιο
	0.86	0.88	0.70	0.50	0.54	0.18	0.14	0.66	0.40	0.59	0.67	0.54	0.72	0.14	0.20	0.11	0.20	Αλφάβητο (σύνολο)
		0.51	0.55	0.36	0.33	0.15	0.10	0.49	0.30	0.41	0.48	0.40	0.50	0.18	0.19	0.05	0.09	Αλφάβητο – Όνομα
			0.66	0.50	0.61	0.17	0.14	0.65	0.39	0.61	0.68	0.54	0.74	0.06	0.16	0.13	0.25	Αλφάβητο – Φθόγγος
				0.45	0.49	0.34	0.26	0.67	0.53	0.61	0.74	0.63	0.72	0.35	0.25	0.17	0.28	Επίγνωση γραπτού
					0.71	0.31	0.39	0.43	0.23	0.34	0.65	0.67	0.56	0.28	0.11	0.21	0.18	Συλλαβή – Διαφορά
						0.30	0.24	0.46	0.33	0.44	0.71	0.60	0.70	0.19	-0.01	0.08	0.17	Φώνημα – Διαφορά
							0.17	0.30	0.13	0.42	0.58	0.26	0.41	0.30	0.10	0.15	0.19	Ομοιοκαταληξία
								0.27	0.18	0.20	0.35	0.39	0.29	0.12	0.10	0.06	0.07	Συλλαβή – Σύνθεση
									0.46	0.70	0.82	0.57	0.90	0.26	0.16	0.16	0.07	Φώνημα – Σύνθεση
										0.44	0.65	0.87	0.50	0.14	0.06	0.00	0.19	Συλλαβή – Απαλοιφή
											0.82	0.51	0.88	0.20	0.05	0.07	0.14	Φώνημα – Απαλοιφή
												0.82	0.94	0.32	0.12	0.15	0.21	Φωνολογική επίγνωση
													0.66	0.24	0.11	0.10	0.23	Συλλαβική επίγνωση
														0.26	0.09	0.13	0.14	Φωνημική επίγνωση
															0.34	0.21	0.00	Πληροφορίες
																0.65	0.03	Μήκος προτάσεων
																	0.06	Δευτερ. προτάσεις

Με έντονα, $p < 0.0005$

Συμπεράσματα

Υψηλή συνάφεια μεταξύ φωνημικής επίγνωσης και γνώσης των φθόγγων που αντιστοιχούν στα γράμματα, όπως και μεταξύ επίγνωσης γραπτού και φωνολογικής. Σημαντική συνάφεια μεταξύ αφηγηματικού λόγου και επίγνωσης γραπτού, καθώς και μεταξύ φωνολογικής επίγνωσης, λεξιλογίου, και μήκους προτάσεων.

Η συλλαβική επίγνωση είναι ευκολότερη από τη φωνημική και στα παιδιά αυτά βρίσκεται σε πολύ υψηλό επίπεδο. Η απαλοιφή είναι η δυσκολότερη φωνολογική δοκιμασία, ειδικά στο φωνημικό επίπεδο.

Λόγω μικρού αριθμού απαντήσεων οι συνάφειες του οικογενειακού ερωτηματολογίου δεν ήταν στατιστικά σημαντικές.

Τα αποτελέσματα αυτά συμφωνούν με προηγούμενα ευρήματα σε άλλες γλώσσες καθώς και με τις λίγες σχετικές μελέτες στην ελληνική γλώσσα.

Βιβλιογραφία

Whitehurst GJ & Lonigan CJ (1998). Child development and emergent literacy. *Child Development*, 69, 848–872.

Πόρποδας, Κ. (2002). *Η ανάγνωση*. Πάτρα.

Renfrew CE (1995). *Word Finding Vocabulary Test*. Winslow.

Renfrew CE (1997). *Bus Story Test* (4th ed). Winslow.

Dickinson DK, McCabe A, Anastasopoulos L, Peisner-Feinberg ES, & Poe MD (2003). The comprehensive language approach to early literacy: The interrelationships among vocabulary, phonological sensitivity, and print knowledge among preschool-aged children. *Journal of Educational Psychology*, 95, 465–481

Lonigan CJ, Burgess SR & Anthony JL (2000). Development of emergent literacy and early reading skills in preschool children: Evidence from a latent variable longitudinal study. *Developmental Psychology*, 36, 596–613.